

KONSTANTINOPEL

KONSTANTINOPEL

eller

"Det stora sveket"

teologisk tragedi i en enda scen

av Christian Lanciai.

Personerna :

Tre borgare, representerande menigheten
kardinal Isidor
Megadux (storhertig) Lukas Notaras, kejserlig amiral
en härold
Kejsar Konstantin XI
en tjänare
kapten Trevisano, venetianare
Gennadios, fanatisk munk
Frantzes, kejsarens barndomsvän
en envoyé
Kapten Giovanni Giustiniani, kejserlig överbefälhavare, genuesare
en militärkapten
en janitsjar
en gammal gubbe
tre budbärare
hamnkaptenen
en fet munk
en ung hantverkare
en musiker
en tiggare
tre soldater
Ingenjör Johann Brandt, tysk
två genuesiska kaptener
en spion
en venetiansk kapten
en gammal bibliotekarie
en venetiansk militärkapten
tolv skamfilade sjömän
några turkar
Ismail Hamza, emir av Sinope
samt menigheten

Handlingen utspelar sig våren 1453 i Konstantinopel.
Scenen föreställer det centrala gudstjänstrummet i Hagia Sofia.

Copyright © Christian Lanciai 1991

En "teologisk tragedi" kallar författaren detta högtidliga spel i en enda scen om vad som föregick Konstantinopels fall 1453. I centrum står den siste bysantinske konungen som den enda verkligt tragiska gestalten, som får bära bördan av hela världens svek, inskränkthet och småaktighet. Grekerna representeras av storhertigen Lukas Notaras, genuesarna av överbefälhavaren Giustiniani, venetianarna av några arga egennyttiga kaptener, även påvens sak representeras jämte det turkiska argumentet och islam, och alla dessa olika mentaliteter kolliderar med varandra i en mosaik av kämpande viljor som alla måste duka under för ödet i form av konungens tragedi, som inte har något annat val än att försvara staden till döds, vilket även blir turkarnas, segerherrarnas, tragedi i form av en evig vanära. Hur kunde det ske? kan man lugnt fråga sig i evighet utan att få något svar.

KONSTANTINOPEL

eller

"Det stora sveket"

Handlingen utspelar sig i det inre av katedralen Hagia Sofia.

borgare 1 Vad nytt från Genua och Venedig?
borgare 2 Ingenting. De sviker oss igen som alltid.
borgare 3 De vill bara ha och intet giva.
2 De vill bara suga ut oss tills allt blodet i vår grekiska nation är uttömt.
3 Och de köper oss och lurar oss ihjäl med falska löften.
1 Är det sant att konungen har accepterat påvens ultimatum?
2 Man befarar att han prostituerat sig på detta sätt.
3 Han har nog sålt sin tron och sitt rike för en hjälp mot turkarna som aldrig kommer.
2 Han skall komma när som helst med kardinalen.
1 Men se! Där kommer kardinalen!
2 Ja. Nu får vi höra vad som hänt.
1 Han verkar blek och resignerad.
3 Han är mer än så. Han har förstänats av förstämning.
(Kardinal Isidor tågar in med följe och framträder på ett podium.)
Isidor (utan entusiasm) Gläds, o kristna kyrkans helighet! Nu är den kristna kyrkan åter sammangjuten till en enda helhet! Eniga står alla världens kristna nu mot turkarnas, barbarernas och alla destruktiva krafters fara, som nu hotat har vår stad och rike i två hundra år. Ej någonsin behöver vi nu frukta mer att massakreras av muhammedanerna och se vår stad förstöras av de turkiska tartarerna.
Lukas Notaras Och priset, kardinal?
Isidor Vad menar ni för pris, min ädle megadux och amiral?
Notaras Vad måste vi betala för att komma under påvens koppleri?
Isidor Min ädle megadux, vi står i kyrkan inför all Konstantinopels menighet. Här är ej plats för skämt. Håll er till vad anständigheten kräver.
Notaras Mellan er anständighet och sanning föredrar jag sanningen. Jag menar, liksom alla greker, att vårt rike lagts i påvligt koppel, som en hund. Och därför frågar jag er vad vi har betalat för att undfå denna nåd.

Isidor Ni skämtar och raljerar fåfängt med en kardinal. Ställ era frågor till politiker.

Notaras Här finns ej någon. Här finns bara ni.

Isidor Vår konung är på väg.

en härold (utropar) Bereden plats för konungen, hans majestät kung Konstantin den elffte!

(Fanfarer. Konungens högtidliga intåg med följe.)

borgare 1 Konstantin den siste.

borgare 2 I historiens elfte timme.

Konstantin (trött) Mina vänner, efter långa svåra överläggningar har vi förhandlat oss till bistånd från Venedig. Tio krigsfartyg skall komma därifrån till undsättning för oss i dagens trånga läge. Det var inte lätt att övertala påven till ett sådant bistånd, men nödvändigheten krävde det.

Notaras Och priset, konung Konstantin, blev vår religion?

Konstantin Envar har sin religion i eget oförytterligt samvete. Statens ortodoxa kyrka har allenast uppoffrat en paragraf.

Notaras En paragraf, och vilken?

Konstantin Påven önskade att ett ord skulle ändras i vår trosbekännelse.

Notaras Vi har således en ny trosbekännelse?

Konstantin Nej, det är samma gamla med en enda skillnad.

Notaras Nämligen?

Konstantin Herr kardinal, ni kan förklara detta teologiska hårklyveri och göra det begripligt för en religiöst snarstucken amiral.

Isidor Förändringen i trosbekännelsen förändrar icke religionen.

Notaras Men den gör vår kyrka avhängig av påven.

Isidor Kyrkan är en enda kyrka över hela världen.

Notaras Styrd av påvens skökövalde.

(Ett sorl av menigheten. Notaras ser sig triumferande omkring.)

(högre) Vi har sålt vår suveränitet för några skepp från påven på det villkor att vi avstår från vår ortodoxa kyrka och blir katoliker. Och när kommer påvens fartyg?

Konstantin Tålmod, min gode megadux, och ta det lugnt! De tio krigsfartygen kommer till vår hjälp så snart de utrustats till fullo.

Notaras Jag ber bara samtliga notera, att när vi blev omgjorda till katoliker senast plundrades och brändes våra fäders hem och hela denna stad. Vi kristnades med våld av samma hänsynslösa romare som gjorde oss till slavar i Antikens dagar och som plundrade Athen. Har vi då lyckats kasta av oss det latinska usurpatorväldets ok blott för att falla under påvens genom trist prostitution?

Konstantin Min gode megadux, här handlar det om politik och överlevnad, ej om religiösa petitesser.

Notaras För oss greker handlar det om vår identitet, integritet och suveränitet. Från väst har alltid kommit endast förödmjukelser, förtryck och ful förnedring.

Konstantin Föredrar du turkarna och deras grymma blodighet med religiös intolerans och fanatism?

Notaras Jag säger blott, att vad som helst är bättre än en dekadent allsmäktig påves svekfullhet och ruttonhet som överhet. Ett sådant dubbelmoraliskt monopol på världens samvete är ingenting för fria greker. Hellre friheten till döds än kompromissanden med västerlandets svekfullhet.

Konstantin Min käre megadux, jag respekterar er uppriktighet, men den är ej politisk.

Notaras Är det då politiskt vettigare att förtro sig åt ett västerland som bara svikit, utnyttjat, utsugit och våldtagit oss?

(går i vredesmod med sitt beväpnade följe.)

Konstantin Vår megadux är vred.

Isidor Det är ej gott att ha åskväder inomhus när turkarna belägrar våra murar.
Konstantin Hellre föredrar jag dock det grekiska åskvädret inomhus för alltid än en enda turk en enda dag vid våra murar.
Isidor Tror ni verkligen att påven mäktar skrämma våra turkar?
Konstantin Det finns inget annat hopp.
en tjänare Herre, en kapten från Pera anhåller om en improviserad audiens.
Konstantin Här i kyrkan?
tjänaren Han är mycket vred.
Konstantin Genuesare eller venetianare?
tjänaren Venetianare.
Konstantin Jag förstår. Visa upp honom.

(En venetiansk kapten beredes svängrum.)

Min gode man, vad har ni på hjärtat?

kapten Trevisano Ingen godhet precis, era skenheliga falskspelare och hycklande roffare och banditer!

Konstantin Min gode man, jag ber er besinna att ni uppträder i en kyrka.

Trevisano Och jag ber er besinna att jag är venetianare och köpman och inte något skenheligt gudshelgon! Jag struntar i var jag uppträder bara jag får uppträda! Nu får det vara nog! *(kastar sin mössa i golvet)*

Konstantin (försiktigt, till Isidor) Vet ni vad som har hänt, kardinal?

Isidor Ingen aning.

Konstantin Min gode man, om ni har utsatts för någon kränkning har ni rätt att överklaga och frambära ärendet till mig.

Trevisano Ja, just det ja! Överklaga hos skarprättaren! Det är just likt er, era bysantinska sniglar och ödlor, som bara överlever genom lömska knep!

Konstantin Jag ber er komma till saken.

Trevisano Jag ska tala om för er, herr monark för denna slagghög till före detta huvudstad, att om ni inte omedelbart återgäldar våra skepp ska hela Europa få veta om det så att de gärna släpper er till turken som en stinkande ruten rättika!

Konstantin Ni beskyller mig för en åtgärd som beslutats av hela Europa. Gå till Europa och klaga.

Trevisano Ni var ordförande i det internationella rådet!

Konstantin Min gode kapten, försök se det hela mera sakligt och mindre egoistiskt. Det är denna sak och detta rike saken gäller. Som det är nu är vi kristenhetens yttersta utpost i öster, en ensam och utsatt oas i en öken av muhammedansk fanatism och barbarisk intolerans. Vi är i krig mot denna öken. Tjugoen internationella röster i rådet röstade mot Venedigs enda. Ni får ersättning för fartygen som behövs för våra försvarsåtgärder, och hyran vi betalar är generös. Det finns ingen anledning till vrede.

Trevisano Ni säljer er heder för att få påven att tvinga oss skicka er fartyg, och så stjäla ni vår handelsflotta!

Konstantin Endast de stora galärerna. Era handelsfartyg är fria att återvända med sin last.

Trevisano Likväl måste jag framlägga rapport om brottet inför västerlandet!

Konstantin Gör det, och tig sedan.

Trevisano De ska få veta varenda detalj!

Konstantin (till Isidor) För ut honom.

Isidor Kapten Trevisano, handlägg era världsliga petitesser utanför kyrkan i fortsättningen.

Trevisano Världsliga petitesser! Har jag inte rätt att försvara min stads rättvisa mot hänsynslösa övergrepp? *(går rasande ut)*

Konstantin Denna västerländska snålhet går mig på nerverna. När skall mänskorna förstå att räkna de lyckliga stunderna blott och skönhetens punkter i tillvaron i stället

för andligt värdelösa pengar, som bara fjärmar människosjälen från verkligheten och gör människan till djur i fångenskap utan att hon vet det, när hon i stället borde hjälpa sin medmänniska emedan denna alltid är i nöd?

Isidor Aldrig, ers kejsrerliga höghet.

Konstantin Min gode kardinal, *ni* är åtminstone realist.

en röst i församlingen Anathema!

Konstantin Finns det mera dårar i kyrkan?

rösten Anathema! Anathema!

(Ett sorl går genom församlingen.)

några röster Det är profeten.

Isidor (till konungen) Det är den helige munken Gennadios, ers majestät. Han har aldrig tidigare lämnat sitt kloster.

Konstantin Kyrkan är universell. Varenda helig dåre skall ha rätt att fritt uttrycka vad han vill i kyrkan.

Isidor Släpp fram den arme.

Gennadios (släpps fram, en skabbig gammal man, tämligen avskräckande) Konung, du har nesligen förrätt din stad, ditt folk, ditt rike och din religion!

Konstantin Och vad vet du om det, som suttit inspärrad hela ditt liv i klostret?

Gennadios Hela världen vet att du har skändligen sålt bort din religion till Vatikanen och dess boleti för pengar!

Konstantin Stackars gamle man, vad vet du i din ömkliga senilitet om politik?

Gennadios Du har prostituerat Kristus! Vare du förbannad av den ortodoxa religionens helighet för evigt!

Konstantin (till Isidor) Här ställs bysantinsk diplomati på svåra prov.

(till Gennadios) Min gode man, vi har ansträngt oss diplomatiskt till det yttersta för att få hjälp från västerlandet emot turkarna, och vi har lyckats. Det har kostat oss en parentes i trosbekännelsen, men den förlusten gav oss fred med hela Europa. Föredrar du turkarna?

Gennadios Jag föredrar en religion mot ingen religion. Roms religion är ingen religion. Muhammed tror åtminstone på Gud.

Konstantin Du prostituerar alltså hellre din nation, din kyrka och ditt folk åt muselmanernas omskärelse, intolerans och kvinnoslaveri än åt det västerland som dock kan ge oss luft att andas och en framtid för vår frihet?

Gennadios Rom har aldrig gett oss frihet. Du har sålt din själ åt djävulen, och den betalning som han lovat kommer aldrig fram.

Konstantin Hur vet du det så säkert? Har du kanske underhandlat själv med venetianarna?

Gennadios Jag träffade den venetianske skepparen. Han svor på att Venedig aldrig skulle skicka ut ett enda skepp till hjälp för din fördömda stad, så länge han själv levde, och han skulle själv se till den saken. Även amiral Notaras är förbannad på dig för din religiösa skökoandel. Du har sålt vår själ till Rom! Vi ger den hellre då till turkarna!

Konstantin Om ej Venedig hjälper oss så står oss Genua likväl bi.

Gennadios Det trodde du, ja! Kopplare! Din oförskämnda avlatskrämare! Varenda grek förbannar dig! *(till hela kyrkan)* Må aldrig någon kristen mer ha någonting med denne avfalling att göra! Vare denna kyrka till och med förbannad för den nidingens, den påveträlens skull! Ha ni ej någonting med honom mer att göra, greker, om ni önskar leva!

(går ut under ropen "Anathema! Anathema! Apostata!")

Isidor Bry er inte om en ensam galen eremit, ers majestät.

Konstantin Vad skall jag bry mig om då om ej detta folk av galningar, vars kung jag är?

Isidor En galen eremit, en stolt och aggressiv eskaderchef och en dum venetianare är icke hela folket, konung.

Konstantin Nej, inte ännu, men det börjar illa. Ni skall se, min gode kardinal, att de snart generöst begåvar även er med öknamn och tillmälen.

Isidor Vad gör det, så länge vi fullgör vår plikt?

Konstantin Vår plikt blir sorgligare för var dag. Den urlakas beständigt, och för varje ny dag återstår det mindre av vår plikt som vi kan fullgöra.

Isidor Om vi ej något annat mer kan göra så kan vi dock alltjämt stå.

Konstantin Ja, stå och falla. Det har alltid varit hela världens gång. Lätt det är att stå om man ej ser sitt fall framför sig, men om man är nödsakad att falla, tungt det är att stå då tills man faller. Kom, min här i detta fall olycklige kollega, låt oss gå.

Frantzes Halt, ers majestät.

Konstantin Jag hör en röst ur det förflutna. Lever du ännu, min käre Frantzes?

Frantzes Ja, ers majestät. Jag lever och har återvänt.

Konstantin Din röst är kär för mig, och aldrig var den mera kär än nu. Du ensam kom ej någonsin inför mig med otidigheter.

Frantzes Give Gud att mina nyheter var bättre än de är!

Konstantin Jag kan förstå att du har mycket att berätta. Har du råkat ut för nederlag?

Frantzes Allenast.

Konstantin Även i Trapezunt? (*till Isidor*) Denne barndomsvän till mig, min ende trogne tjänare, for ut på friarstråt å mina vägnar till Trapezunt. Låt oss höra nu hur resan gick.

Frantzes Som resor brukar gå, så uppstod svårigheter först på återvägen, när jag redan lyckats med min uppgift.

Konstantin Så den vackra furstedottern sade ja?

Frantzes Spontant och utan tvekan.

Konstantin (*till Isidor*) Ännu kan min barnlöshet bli botad, skall du se.

Frantzes Men fadern är tyvärr förbunden med sultanen.

Konstantin Även han?

Frantzes Av nödtvång. Han beklagade den alliansen djupt.

Konstantin När kärleken är utan svårigheter förorsakar politiken då problem i stället.

Frantzes Ändå hade giftermålet varit möjligt.

Konstantin (*till Isidor*) Ja, där ser du! Kärleken kan ännu övervinna politiken till och med!

Frantzes Jag var den siste grek som kunde fritt passera i Bosporen.

Konstantin Varför det?

Frantzes Sultanen har byggt upp en fästning vid Bosporen. Inget skepp kan fritt passera längre utan att bli prejat, sönderskjutet av kanoner och dess sjömän hängda upp på trä om inte styckade till varnagel för alla kristna.

Konstantin Således är denna livspulsåder för oss stängd för alltid? Ingenting kan komma till oss mer från Svarta Havet?

Frantzes Ingenting. Men det är ej det värsta.

Konstantin Tala ut, du denna olycksdagens olycksdigraste profet!

Frantzes Sultanen har fått serberna att ställa upp som sina bundsförvanter mot Konstantinopel.

Konstantin Även serberna! Och ungrare lär gjuta hans kanoner. Hela det ostyriga Balkan går mot oss jämte Asien! Och Venedig skrotar oss av inskränkt egoism, och hela Västerlandet ser med vällust på hur turkiska barbarer äntligen skall ända Bysantinska tusenåriga heroiska och smärtorika saga! Är vi då helt isolerade som fäste för kulturen i en värld av endast svek, förräderi och destruktivitet?

Frantzes Det ser ej bättre ut, ers majestät.

Konstantin Och mina egna skäller ut mig och tar frivilligt parti för våra fiender!

Isidor Än finns det hopp.

Konstantin Ja, ännu finns det illusioner, för det är väl det du menar. Och vad gör vi sedan, när vår sista illusion har våldtagits och krossats med oss själva?

Isidor Fortsätter att tro på livet och uppståndelsen.

Konstantin Min själ, min kardinal, du har förvisso rätt! Om än allt hopp i världen dör så kan dock aldrig tron försvinna. Ännu står vår kyrka kvar med världens högsta, underbaraste kupol! Är vi ej här då för att fira gudstjänst? – Kardinal, vad sägs om en behövlig mässa?

Isidor Det är ingenting som hindrar.

Konstantin Låt oss gå till verket då och fira Gud så länge krigets våld ej ännu lyckats avliva vår fröjd i Honom!

(Kanonskott utanför.)

borgare 1 Herre Gud! Är det turkarna som kommer?

borgare 2 Nej, de hade skrikit och ylat också.

borgare 3 Det måste vara något viktigt som har hänt vid hamnen.

Konstantin Ett sådant kanonskott bebådar stor glädje. Tag reda på vad som har hänt.

(En beskickning inkommer.)

envoyé Ers kunglig höghet, det har tilldragit sig en lycklig överraskning i vår hamn. I Gyllne Hornets hägn har just två genuesiska krigsfartyg ankrat och till glädje för oss alla skjutit en triumfsalut.

Konstantin Än finns det alltså hopp för Västerlandet. Ännu kan de göra gott och vara generösa. Är de väl utrustade?

envoyé Det fattas ingenting, och de för med sig inte mindre än sju hundra yrkeskrigare.

Konstantin Må hela världen väl få veta, att när hela världen svek oss svek oss icke Genua.

envoyé Det genuesiska befälet är på väg till ers majestät.

Konstantin Det är välkommet.

(Genuesarna tågar in. Deras kapten är Giovanni Giustiniani, en grann och ridderlig, hederlig krigsveteran. Hans första åtgärd när han kommer in är att böja ett knä till golvet, ta av hatten och böja huvudet för kejsaren.)

Giustiniani Ära vare kejsaren!

Konstantin Ära vare Genua!

Giustiniani Hav hopp, ers majestät! Ni kan försvara er!

Konstantin Det kunde vi nog er förutan, men nu kan vi det än bättre, om ni kommit för att stanna.

Giustiniani För att stanna, för att slåss och för att dö med er till sista man, om österns huvudstad så kräver.

Konstantin Ni är innerligt välkomna. Vi har inga egna söner kvar, ty våra söner är för heliga: vi är ett folk av munkar som förgås i celibatet. Därför sukta vi i sekellång melankoli, vemodigt medvetna om folkets decimering genom dygd och fromhetsnitisk kyskhet. Vad Konstantinopel mest behöver är ordentlig manlighet.

Giustiniani Och det om något kan vi bjuda på. Men här är allting påvrare och mera undermåligt än vad någon av oss föreställde sig. Är ni ej flera? Har ej hela Europa skickat hjälp?

Konstantin Allenast påven har oss lovat hjälp som inte kommit.

Giustiniani Våra två krigsfartyg och sju hundra män är blott som loppor mot en mur av elefanter.

Konstantin Ja, jag vet. Allenast janitsjarerna, den turkiska eliten, är tolv tusen man.

Giustiniani Sju hundra genuesare, hur mycket genuesare de än må vara, är ej mycket mot tolv tusen.

Konstantin Vi har våra murar dock som stått emot barbarer i drygt elva hundra år.

Giustiniani Och därför är de gamla och behöver repareras.

Konstantin Vi arbetar ständigt dag och natt med fortifikationerna.

Giustiniani Ni har ej särskilt många som arbetar.

Konstantin Alla arbetar som kan, och om de ej är många arbetar de desto mera dag och natt.

Giustiniani Jag hoppas att det kommer fler förstärkningar från Europa. Annars är vi såsom hönor som försvarar en klen hönsgård emot hunner.

Konstantin Säg åtminstone då tuppår.

Giustiniani Tupparna är inte många, och de flesta fromma greker är som eunucker.

Konstantin Eunucker blir vi alla om Konstantinopel blir en turkisk stad och vi får överleva för att se det.

Giustiniani Och vad menar ni med det?

Konstantin Att om det inte kommer mera hjälp från västerlandet är det bättre då att resignera, slåss och dö för staden än att överleva.

Giustiniani Förbaske mig, min kung, ni har förvisso rätt! Det kallar jag den rätta andan! Och här är vi med två skepp från Genua som tidens yttersta bevis för att ej alla rötägg till korsfarare kom bara för att plundra greker! Vi är korsriddaridealister komna för att bjuda islam spetsen, om vi så är ganska få och kanske till och med de sista.

Konstantin Vi var just i färd med att inleda här en gudstjänst. Är ni med?

Giustiniani En ortodox eller katolsk?

Konstantin En ekumenisk.

Giustiniani Vad betyder det?

Konstantin En kristen gudstjänst, varken ortodox eller katolsk.

Giustiniani Så länge den är kristen spelar det väl ingen roll.

Konstantin Ni uttryckte precis min egen tanke. (*tar honom om axeln*) Var välkommen i vår tappra skara, världens kanske hårdast prövade så småningom, vår käre nye överbefälhavare! (*omfamnar honom. Församlingen uttrycker allmän uppskattning och beundran.*)

Giustiniani (*knäböjer*) Jag tackar för den äran.

Konstantin Nu till vårt Te Deum!

(*Fanfarer och högtidliga förberedelser för gudstjänst.*)

en röst Ers majestät!

Konstantin Vad är det nu igen? Får vi då aldrig vara i fred med Gud?

rösten (*en kapten som träder fram*) Ers majestät, vi har gripit en desertör.

Konstantin I kyrkan?

kaptenen Nej, från turkarna.

Konstantin Stoppa musiken! Vad då för en desertör? En spion? En förtappad soldat? En vanlig bondturk?

kaptenen Nej, en janitsjar.

Konstantin En janitsjarisk överlöpare? Kan sådant vara möjligt?

kaptenen Se själv. (*En trupp kommer in och för med sig en tvättäkt janitsjar. Denne kastar sig på golvet framför kejsaren.*)

janitsjaren Min kejsare! Hav förbarmande med mig!

Konstantin Så gärna. Varför har du flytt?

kaptenen Han har en mycket märkvärdig historia att berätta.

Konstantin Hur kunde du fly?

janitsjaren Nöden har ingen lag. Vi janitsjarer är skickligast och listigast och segast bland sultanens krigare. Jag var bara så illa tvungen att överge sultanen för alltid.

Konstantin Varför?

janitsjaren Han hade en älskarinna, en kristen slavinna tagen bland grekerna. Han älskade henne verkligen. I tre dagar låg han bara med henne i sitt tält. Ingen fick någonsin se honom. Då började vi janitsjarer håna honom. Vi smädade honom för att

han hade glömt krigskonsten för kvinnobröst, och vi började kasta lerkakor och dynga på hans tält. Då kom han rasande ut. "Vad vill ni, era tasklösa hundar?" skrek han. "Vi vill se din älskarinna, som du glömt världen och Istanbul för," svarade vi. "Har jag glömt Istanbul?" sade han rasande, gick in och hämtade sin älskarinna. Inför allas vår åsyn slet han av kläderna på henne ovanför naveln, så att bara slöjan ännu skylde hennes ansikte. Förgäves försökte hon dölja sin nakenhet. Han kastade henne framför sig på marken och ropade till oss: "Tror ni att ni har förlorat er krigsledare åt en kristen slavinna? Tag henne! Jag ger hennes behag åt er alla!" Och han reste henne upp och skuffade henne in i vår hop. Många av oss fick känna på henne. Hon var verkligen mycket vacker. Vi svarade då: "O sultan, för hennes skönhet är det värt att glömma bort kriget." "Är det?" skrek han rasande och grep tag i henne ånyo. Han tvingade henne på knä, drog sin sabel och skar med ett enda snitt halsen av henne. Hennes fina, vita, rena, kristna hals! Och hon var den vackraste kvinna någon av oss någonsin sett! Fullkomligt oskyldig! Då vände sig något i min muslimska identitet. Plötsligt kände jag att även jag, liksom alla janitsjare, ändå hade fötts såsom kristen en gång. Vi är ju alla tagna av kristna mödrar enkom för att drillas till muslimska mardrömskrigare, och vi är hårdast och grymmast och mest fanatiska av alla muslimer. Och vi får aldrig umgås med kvinnor. Därför hånade vi sultanen för att han försvann ur vår åsyn i tre dagar för en kvinnas skull. Vi tyckte att han var feg. Men det som han gjorde mot denna vackra oskyldiga kristna kvinna var värre än feighet. Det var mot Koranen. Hela min muslimska själ vände sig i uppror mot honom....

Isidor Ers majestät, ursäkta mig, men är det passande att berätta sådant i kyrkan?

Konstantin Mannen är ju muselman.

Isidor Men ändå.

Konstantin Låt oss höra hans berättelse till slut.

janitsjaren Den är slut nu. Jag flydde, och här är jag nu till alla kristnas fromma tjänst, ty jag har sett den mäktige sultanen, islams största ledare, vanära islam genom en orättvis handling.

Isidor Mannen är född kristen men ändå muselman. Han borde ej ha släppts in i vår kyrka.

Konstantin Är han då inte en god samarit åtminstone, min kardinal, när han ensam av alla turkar förbarmat sig över en oskyldig kristen kvinnlig martyrs rena blod? – Kom i min famn, du gode janitsjar! (*omfamnar honom.*) Vi är inte många kristna här i världen, och vi som försvarar kristendomens forna huvudstad mot din sultans form av islam är minsann ett ringa utvalt sällskap. Var du välkommen i vår mitt som en av de få utvalda vigda åt en undergång genom västerlandets svek och trolöshet mot kristendomen.

janitsjaren (reser sig) Detta är det första goda jag har gjort i mitt liv.

Isidor En god början, min son.

Konstantin Kapten, giv honom en kristen krigares rustning och harnesk, även om han förblir muselman.

kaptenen Det skall bli mig ett nöje.

Isidor Hur blir det nu med vår gudstjänst?

Konstantin Innan vi äntligen inleder den, så låt oss först se om det inte kommer fler överraskande störningar. (*Nytt kanonskott i fjärran, starkare än det första.*)

Kommer det nya flottor?

Isidor Nej, det skottet lät mera fientligt sinnat.

Konstantin Har turkarna redan öppnat eld?

(*En gammal gubbe framträder.*)

gubben Herre, jag vet varifrån skottet kom.

Konstantin Tala, karl. Sky inga hemligheter.

gubben Det var ungraren Orbans kanon, den största som har gjutits. Den provsköts nu från Adrianopel.

Konstantin Du skämtar, karl. Inte kan kanoner höras hit ända från Adrianopel.

gubben Jo, den kanonen kan.

Isidor Det är sant att ungraren Orban trätt i tjänst hos sultanen i uppdrag att gjuta en kanon åt honom som kan söndersmula våra murar i ett enda skott. Låt *gubben* berätta vad han vet.

Konstantin Vad vet du mera, karl?

gubben Den kanonen har nu gjutits och provats. Den kommer nu att fraktas hit, och sedan kommer våra murar att falla.

Konstantin Min gode man, då skall jag tala om för dig att jag vet mer än du. Vi vet allt om Orbans kanoner. Han är storhetsvansinnig. Han må ha gjutit världens största kanon, och den må avfyra några farliga skott i början, men den kanonen är värdelös. Den kommer att spricka, och när den försöker skjuta ett skott för mycket exploderar hela kanonen och sprider död och förintelse bland sina egna. Sådana monsterkanoner, gamle man, är vi inte rädda för. Vi välkomnar dem. (*Giustiniani återkommer, vred.*)

Ja, vad är det, vår käre nye överbefälhavare?

Giustiniani Jag har just fått veta att amiralen Lukas Notaras avseglat med några skepp i en räd mot turkarna.

Konstantin Ja. Vi har ej råd att få Hellesponten stängd för oss.

Giustiniani Varför fick jag inte veta det?

Konstantin Megadux Notaras hade bråttom.

Giustiniani Är han icke underställd mitt befäl?

Konstantin Förvisso.

Giustiniani Om han då handlar på eget bevåg utan min vetskap är han icke pålitlig.

Konstantin Vi känner alla till megadux Notaras pålitlighet.

Giustiniani Vi får kanske inte se honom mera.

Konstantin Det vore kanske bäst för oss.

Giustiniani Han har kanske övergått till fienden.

Konstantin Det är inte omöjligt.

Giustiniani Och ni står där bara lugnt och kallt och finner er i ett eventuellt högförräderi från er enda amiral?

Konstantin Den amiralen mår man kanske bättre utan, särskilt om han är en förrädare.

Giustiniani Konstantinopel mår kanske världen bättre utan, särskilt om den staden går förlorad.

Konstantin Vi sätter värde på er lojalitet, käre genuesare. Ni är den ende västerlänning vi kan tro på. Vi vet att västerlandet gärna ger oss förlorat, ty vi kostar bara pengar. Om även ni till äventyrs skulle svika oss, så ber jag er framföra en hälsning till västerlandet. Konstantinopel är kristenhetens sista lampa och förhoppning. Om västerlandet uppger oss kommer västerlandet att drunkna i natt. Vad är västerlandet utan oss, den yttersta kristna idealismen? Kött utan ande, kyrka utan själ, liv utan hopp, människans slaveri, ett slaveri så tröstlöst att slavarne inte längre vet att de är slavar, rikedom utan glädje, materialismens diktatur och hopplösa förtryck, överflöd utan glädje och utan förmåga att njuta av det, en allsmäktig påve tronande över sitt vidskepelseimperium av skökor och andens fullkomliga död. Hälsa västerlandet, dess bankirer och furstar och dess främsta monopolinnehavare påven det om ni överlever Konstantinopel, som är mycket mer än bara Konstantinopel. Vi vet att västerlandet med välbehag låter oss gå förlorade. De har själva med våld vållat vår undergång förut. Vi hoppades att någon enda västerlänning icke skulle svika oss, även om det bara var ni.

Giustiniani (böjer sig) Jag ber om ursäkt, ers majestät, och återtar min klagan.

Konstantin Den var berättigad. Vi har alla rätt att klaga på denna svikande förrådiska värld av idel egenlystighet och blindhet för eviga universella värden.

en budbärare Ers majestät! Jag kommer från Rom.

Konstantin Du är välkommen, budbärare från Rom. Vad nytt från påven, vår helige nye bundsförvant?

budbäraren Jag kommer utan att vara sänd från honom bara för att informera er om vad hela världen tänker.

Konstantin Vi vet vad hela världen tänker om oss. Vi är dess dåliga samvete, och den har bara tänkt illa om oss ända sedan den skövlade oss år 1204. Vad kan den tänka om oss som är värre än allt vad den gjort mot oss hittills?

budbäraren Påven är förfärad inför våra brott mot turkarna. Sultan Muhammeds propaganda har haft insteg vid alla europeiska hov. Han har låtit kungöra namn på de gamla, de kvinnor och de barn som omkommit vid Megadux Notaras räddning längs med Dardanellerna för att hålla vår enda länk med världen fri.

Konstantin Så världen menar att vi inte längre har rätt att försvara oss.

budbäraren Det är värre än så. Påven har kungjort sin förskräckelse och sin indignation inför grekernas hänsynslösa erövringståg mot turkarna. Konstantinopel framhålles som en aggressiv imperialistisk maktgalen källa till oro, omänsklighet, grymhet och okristlighet.

Konstantin Jaså. Då är vi väl svekfulla förrådare också. Det brukar vi alltid vara.

budbäraren Ja, det ingår i påvens budskap.

Konstantin Där har världen sin helige fader. Han struntar i allt och sviker allt utom sin egen skenhelighet. Om du återvänder till Rom, budbärare, så informera påven om att vi kommer att försvara kristendomen i Konstantinopel till sista man. Han kanske tror oss när vi alla är döda.

budbäraren Kanske, ers majestät. Åtminstone ska världen då minnas påvens fördömelse av er.

Konstantin Det blir en klen tröst för oss då.

(*Lukas Notaras återinträder.*)

Nå, Megadux, ni har gjort en framgångsrik räd mot turkarna och därvid vänt hela världen emot oss i vrede.

Notaras Jag har åter öppnat Hellesponten för våra fartyg. Gjorde jag fel?

Konstantin Det hade varit bättre om ni först informerat er överbefälhavare och mig om era planer.

Notaras Skulle den där genuesaren vara min överbefälhavare? Skulle den där latinske uppkomlingen få råda över en bysantinsk storhertig av en av de äldsta och ädlaste grekiska familjerna?

Konstantin Ge akt på vad ni säger, Megadux. Även en ärftlig storhertig måste böja sig under sin konung.

Notaras Jag ifrågasätter inte min konung. Jag ifrågasätter en västerlänning som ni ger makt och möjlighet att på nytt förråda Konstantinopels öde åt både turkar och skökopåvar.

Giustiniani Och jag ifrågasätter lämpligheten i att en högfärdig grek går och ger turkarna anledning till propaganda som måste vända hela världen mot grekerna.

Notaras Ni är styv i korken, genuesiske kapten, och en italienare klär inte i bysantinska kläder och later. De kläderna är för fina och vida för honom.

Giustiniani Och ert självsväld får oss att misstänka att ni med flit går och gör turkarna denna björntjänst genom att visa er brutalare än turkarna.

Notaras Endast påven och hans anhang kan vara brutalare än turkarna.

Giustiniani Går påven kanske och mördar turkiska kvinnor, åldringar och barn?

Notaras Vi var tvungna att hålla Hellesponten öppen för att överleva.

Giustiniani Och var det då turkiska kvinnor, åldringar och barn som blockerade Hellesponten?

Notaras Vid en räd är det omöjligt att undvika att några oskyldiga stryker med.
Giustiniani Dessa några oskyldiga har sultanen gjort till sitt livs propagandanummer för hela Europa, som förfasar sig över grekernas bestialitet!
Notaras Och ni gormar som en apa. Vad tänker ni själv göra när turkarna slagits tillbaka från våra murar? Tänker ni då nöja er med hertigdömet Lemnos? Har inte Genua även gett er i uppdrag att skaffa Genua monopol på all handel runt Svarta Havet och göra kejsaren här till er vasall?
Giustiniani (till Konstantin) Hur kan ni lita på denne intrigör och bakdantare, ers majestät?
Notaras (till Konstantin) Hur kan ni lita på denne äventyrare, sjörövare och krämare, min konung?
Konstantin Tysta med er båda två!
Notaras För två hundra femtio år sedan överlämnades vår stad och vårt rike åt hans sort, och vi har aldrig återhämtat oss! Katolikerna är värre än turkar!
Giustiniani Denne grek vill överlämna Konstantinopel åt turkarna!
Konstantin Tysta!
Notaras Inte alls! Men turkarna har en religion, medan ni är utan!
Giustiniani Ska du säga, din sluge, girige, materialistiske, krasse lurendrejare till grek!
Notaras Ni hör vilket språk västerlänningen för! Till och med verbalt hemfaller han åt ointelligenta otidigheter! Ska du gräla, genuesare, så kom med något bättre än bara platta okvädingsord!
Konstantin Sluta nu, båda två!

(*Kanonskott igen.*)

Vad nu? Mera buller i hamnen? (*till en tjänare*) Tag reda på vad som har hänt.

(*Hamnkaptenen inträder.*)

Hamnkaptenen Herre, det var ett varningsskott från Pera.
Konstantin Varför?
Hamnkaptenen Vår venetianske kapten har lämnat hamnen med sju skepp.
Konstantin Vilka sju?
Hamnkaptenen Sitt eget stora samt sex kretensiska. De har alla full last. Alla tycks ha vetat om det utom ni. (*sneglar mot Notaras och Giustiniani.*)
Konstantin Varför drar ni slutsatsen att detta förräderi varit känt innan det förövades?
Hamnkaptenen Megadux Notaras dotter fanns med på ett av fartygen.
Konstantin (suckar) Hur stora är våra förluster? Vad mer fick de med sig?
Hamnkaptenen Tolvhundra lådor soda, koppar, vax, indigo, mastix och kryddor åt Venedig och åt redarna på Kreta samt hundratals rika flyktingar som synes ha betalat vad som helst för att få följa med. Men det är inte det värsta.
Konstantin Vad är då det värsta?
Hamnkaptenen Flykten och förräderiet skedde i samråd med turkarna. Inte ett skepp blev prejat vid Gallipoli. Även turkarna har betalats.
Konstantin Vad vet du mer?
Hamnkaptenen När det sista av de sju skeppen kommit ut ur Dardanellerna meddelade turkarna detta till sultanen, som lät Pera få veta det. Därav anledningen till saluten.
Konstantin Ett varningsskott för att påminna mig om att turkarna är nådiga mot alla som överger mig. En bekräftelse på världens alltmer omfattande och universella svek mot oss. Ytterligare en spik i vår kista. – Megadux Notaras, vare sig du kände till detta eller icke håller jag dig fri från ansvar. Vem kan klandra en genomförd räddning av kvinnor och barn? Konstantinopels sista murar och ruiner håller på att omvandlas till ett slagfält, och ett slagfält är inget ställe för kvinnor och barn eller rika veklingar och fåfänga handelsmän i lyxvaror. Låt de veka och svaga

rädda sig och överleva, och låt männen gå under i sin tapperhet! Därför dog de tre hundra spartanerna vid Thermopylai, och därför kanske vi alla måste dö för att visa världen turkarnas rätta ansikte och rädda Europa från det barbari, som kommer att förvandla detta antika Konstantinopel med sin skönhet och kultur till ett turkiskt harem för laster och maktmissbruk! Om det är vårt öde, så är det vår ära! Jag vet, o greker, att många av er, och kanske även du, Megadux Notaras, tror, att turkarna, om de segrar, kommer att behandla er milt och låta er behålla er religion, kultur och frihet. Jag tror icke att turkar och muslimer kan vara så toleranta. Det är min tro. Om vi förlorar får den som överlever se. Men jag är tyvärr så viss i min tro att jag i så fall föredrar att icke överleva.

Må den som vill överge staden! Jag överger den aldrig!

alla Hell, konung! Leve Konstantinopel!

en fet munk Jag skall slåss till sista blodsdroppen!

Konstantin Kan du svinga ett svärd?

munken Jag kan ju alltid försöka.

Konstantin Träna honom, Giustiniani.

Giustiniani Han kan nog åtminstone kasta sten på turkarna från muren.

en ung hantverkare Jag kan slåss!

Konstantin Det är bra, men snubbla inte på din mantel, och hugg inte dig själv i benet.

en annan Även jag vill lära mig till krigare!

Konstantin Är du icke musiker och kalligraf? Hur kan dina fina vita händer väl omfatta ett grovt svärd och ge det kraft nog att stöta genom stål? Och hur kan väl dina fina öron vänja sig vid kanondunder? Nej, min son, håll dig kvar här inne i katedralen, och överge icke musiken. Den behöver dig bättre än kriget, ty kriget går över, men efter kriget blir behovet av ren musik starkare än någonsin.

en tiggare (träder fram) Konung, är egentligen någon grek kapabel att försvara din stad mot turkarna?

Konstantin Vad menar du, trashank? Sjung ut!

tiggaren Du ser här dessa feta och milda munkar, dessa fina och välutbildade hantverkare, dessa unika poeter och musiker och alla dessa fredliga stackare – kan väl någon av oss försvara din stad mot turkar?

munken Vi måste försvara kristendomen mot Muhammed med vilka medel som helst!

tiggaren Och varför? För kristendomens fåfängas skull?

Konstantin Vart vill du komma?

tiggaren Vi vet alla att sultanens krigare är oräkneliga. Hans kanoner kan krossa våra murar med ett enda skott. Alla greker vet att kejsar Konstantin är en avfälling som sålt sig åt påven. Varför? För sin kejsarliga fåfängas skull? Vi vet vidare alla att sultanen inte hotar vår tro. I hans städer får grekiska präster fritt sköta sina församlingar. Under sultanens beskydd skulle vår tro vara tryggad mot latinarnas påfund och övervåld. Turkarna ofredar inte vanliga människor så länge man betalar skatt till dem, och hans skatt är mycket billigare än kejsarens. Varför skall då ett helt folk dö och förslavas för din kejsarliga fåfängas skull och för latinarnas vinnings skull? Det är bara de rika och förnäma som har anledning att vara rädda för turkarna. Vanliga människor vill hellre ha turkiska herrar än kejsaren, för de vill hellre ha fred än krig.

Konstantin Naive stackars man, mitt hjärta blöder för dig. Vad vet du om turkarna och deras tolerans? Du må känna dina gelikar, vanligt folk och en godtrogen majoritet av greker, men du känner icke sultanen Muhammed den andra, en tjugotvårig streber utan motstycke i storhetsvansinniga ambitioner. I sin omognad lovar han vad som helst för att vinna vad som helst bara för att sedan få makt till att kunna bryta alla sina löften. Tror du att ni får leva i fred och förbli greker under

sultanen? Han skulle skratta sig fördärvad om ni verkligen trodde det. Du känner sultanen, Isidor, ty du kände hans fader. Berätta om den nye sultanen, kardinal.

Isidor Fadern sultanen Murad var en fredlig man som tvingades till krig mot sin vilja. Hans son Muhammed är i sin ungdom hans motsats – han har bara velat krig men tvingats till fred mot sin vilja. Detta har endast fått hans krigsgalenskap att flamma högre. Hans otvetydiga avsikt är att göra Konstantinopel till sin huvudstad och till en helt och hållet turkisk stad. Varje kristen kyrka kommer han att förvandla till en moské. I hans Konstantinopel kommer det inte att finnas plats för greker annat än som slavar. Därför måste han riva upp vår gamla grekiska stat från grunden. Den som böjer sig för honom böjer sig för bödelssvärdet.

Konstantin Alla de förmögna och de förnäma har redan lämnat staden. Det finns bara fattiga hederliga människor kvar. Vill även ni svika Konstantinopel?

tiggaren Jag vill själv inte leva längre än det grekiska Konstantinopel. Men jag tänker på alla de andra. Inte kan sultanen bara avrätta hundra tusen greker för att de är greker. Han är ju en bildad man och kan tala både grekiska och latin. Denna stad är alltför stor, alltför rik och alltför gammal för att kunna förändras, utplundras eller utplånas. Den är mycket segare än turken. När turkarna och vi är borta kommer staden att stå kvar och leva vidare som Konstantinopel. Det kan ju vem som helst förstå som lever här. Vi kan inte alla säljas som slavar. Så många slavar behövs det inte i världen. Dessutom behöver turkarna vår hjälp för att kunna bestå själva och bygga upp sitt rike. Inte begriper de ju någonting själva om matematik och ekonomi. De har ju ingen ordning. Sultanen är ingen Djingis Khan eller Timur Lenk. Om han vill göra Konstantinopel till sin huvudstad så har han allt intresse av att samarbeta med staden och låta den leva. Och denna stad, det är vi greker, som du vill offra mot sultanens yrkeskrigare och janitsjarer.

Konstantin Skall jag då kapitulera? Är det det du vill?

Notaras (stiger fram, faller på knä) Ja, ers majestät, kapitulera och rädda freden. Rädda era greker, och rädda Konstantinopel.

Giustiniani (arg och upprörd) Detta är ju vansinne! Inser ni inte, konung, att er Megadux är en säkerhetsrisk och latent högförrädare!

Konstantin (till tiggaren) Du, min vän, äger att råda mig. Är det bättre att ge upp eller dö?

tiggaren (tveksam) För en konung är det otänkbart att ge upp. Han måste slåss till det sista.

Konstantin Och ni? Slåss ni med mig eller lämnar ni mig?

tiggaren (bestämd) Vi lämnar er icke. Vi slåss med er, konung, ty vi vet vad vi har, vi har en riktig konung, men vi vet inte vad vi får, ty vi vet inte om sultanen kommer att ge oss fan eller inte.

Konstantin Nå, Giustiniani, du vinner. Bestäm över Megadux Notaras.

Giustiniani Han kan få försvara innermurarna längs med hamnen. Ett angrepp från vattnet är ändå otänkbart. Där kan han inte göra någon skada.

Notaras (reser sig) Konung, ni låter en genuesare vanära mig!

Konstantin Han bestämmer över er, Notaras. Han vill slåss och ni vill icke, och vi måste slåss.

Notaras Ni skymfar hela Konstantinopels äldsta högadel!

Konstantin En adelsman som ej tål skymfer är ingen adelsman. Tag skymfen, om den är en skymf, svälj den och gör den till din ära med att sköta din plikt.

Notaras En fågelskrämma kan sköta en sådan plikt lika bra som jag!

Konstantin Sätt upp en fågelskrämma då. Den är åtminstone tyst, protesterar inte, gormar inte och faller på sin post.

Notaras (knäböjer igen) Ers majestät, jag är åtminstone bättre än en fågelskrämma.

Konstantin Det tror jag nog, men du måste också visa det.

Notaras (reser sig) Jag ska visa det så att den där (*pekar på Giustiniani*) skenhelige papisten åtminstone ändrar mening om Greklands ädlaste blod!

Konstantin Det låter bättre och bättre.

Notaras För er, min konung, finner jag mig i allt och även i en genuesisk papistisk uppkomlings förödmjukelser, även om jag aldrig kan förlåta honom eller glömma dem.

Konstantin Sakta, Notaras.

Notaras Ärligheten kan aldrig sakta ner, ty den kan aldrig stoppas. Jag vidhåller min uppfattning att turkar vore att föredra som herrar än de snikna herrar och makter som den där genuesaren representerar.

Konstantin För Guds skull, håll då någon gång truten, Megadux Notaras!

en budbärare (flåsande in) Ers majestät, turkarna kommer! De syns redan längs hela horisonten!

Konstantin Så är de då äntligen här. Är den nya vallgraven fylld?

en soldat Den är färdig och kan fyllas direkt.

Konstantin Bra. Gör det genast. Är de sista broarna och vindbryggorna förstörda?

en annan soldat Vi väntar bara på spaningspatrullens återkomst.

Konstantin Bra. Förstör dem omedelbart så snart de har kommit tillbaka. Är blockeringskedjan utlagd över Gyllene Hornet?

en tredje soldat Den är utlagd, och inte ett skepp kan längre komma ut eller in. Inte en flotta kan forcera den.

Konstantin Alltså håller den och fungerar den?

soldaten Förträffligt och perfekt.

Konstantin Bra. Då är det bara att låta turkarna komma. Låt miljonarmén av myror storma våra babyloniska torn och tinnar, murar och bottenlösa vattengravar! Låt plebejerna slå sig blodiga mot vår tusenåriga murs orubbliga stenar, som motstått många fega arabstormar förut! Vad gör det om vi bara är tio tusen mot hundra tusen? Vi har rätten på vår sida. Vi har rätt att försvara oss! (*höjer sitt svärd*) Vi har rätt att försvara vårt tusenåriga imperium och dess kulturtraditioner och ära mot hela världen, även om hela världen i förening skulle bestorma oss och vi bara är en klen rest, en utsugen by, en skugga av storhet kvar av det imperium som vi en gång var, innan arabstormarna och korsfararstormarna började. Du har rätt, Notaras, påven är en översittarniding och har alltid varit det, men vi är ansvariga för honom och för hans kyrka. Därför måste vi försvara oss och försäkra oss om hans hjälp, även om han sviker oss i sanningens ögonblick. Låt turkarna komma! Vi skall fresta deras tålmod till det yttersta och aldrig frivilligt släppa in en enda objuden gäst i Guds hus av alla dessa gormande okunniga plebejer, som bara hädar med sin nya våldsreligion. Det är vår heligaste plikt inför världen och inför historien att motstå barbariet!

alla Du har rätt! Leve vår konung!

(*En budbärare med illavarslande uttryck kommer fram.*)

Konstantin (synar honom) Nå, dystre budbärare, har även du dåliga nyheter?

budbäraren (på knä) Ers majestät, Selymbria har fallit.

Konstantin Det var väntat. Har någon räddats?

budbäraren I två dagar försökte sultanens flotta storma vårt sista fäste i Marmarasjön. Efter två dagar tröttnade han och brände hela garnisonen inne. Alla dog. Ingen kom undan. Och de fyrtio liken har spetsats nakna på fyrtio pålar.

Konstantin (ser sig omkring) Nå, alla ni som hellre tjänar sultanen än påven, där har ni er sultan! Fyrtio martyrer innebrända och skändade som lik! Och världen talar om turkiska martyrer för de blodtörstiga grekernas imperialism i brist på annan propaganda än sultanens! Där har ni er sultan! Se de fyrtio nakna genomborrade skändade liken av era tappreste och oskyldigaste bröder! Så behandlar sultanen greker!

(Ett bedövande kanonskott, värre än alla de tidigare. Allt skakar och skälver, och det ramlar puts ned och dammar.)

Vad var det?

Isidor Det låter som om turkarna fått i gång sin kanon.

Giustiniani Det behövs värre jordbävningar för att ramponera Konstantinopels murar.

Notaras Det var bara ett skrämnskott, men det kan följas av flera tusen likadana.

Konstantin Kalla genast hit vår tyske ingenjörsexpert Johann Brandt.

Brandt (en avmätt men imponerande tysk) Jag är redan här, ers majestät.

Konstantin Hörde ni turkarnas kanon?

Brandt Jag har hört den förut, men nu har jag sett den i aktion.

Konstantin Är den farlig?

Brandt För människor, ja. För Konstantinopel på kort sikt, nej.

Konstantin Förklara vad ni menar.

Brandt Kanonen har rivit upp ett hål i stadsmuren stort som ett köksrum. Det är allt. Många trodde i ren vidskeplig skräck att Orbans kanon genast skulle lyckas göra en bräsch i muren. Det har den kapitalt misslyckats med. Likväl är den den största kanon som någonsin gjutits, och den har visat sig fungera. Emellertid tar den två timmar att ladda och sikta in, och den kan ej avfyra utan livsfara för artilleristerna. Två av dem dog genast vid det första skottet.

Konstantin Du säger att den inte är farlig på kort sikt. Hur är det på längre sikt?

Brandt Det beror på kanonens livslängd. Om den inte går sönder och spricker, som den rimligtvis borde göra, så kommer den sakta men säkert att mala ner Konstantinopels murar till lättöverkomliga ruiner.

Konstantin Hur lång tid skulle det ta för kanonen att göra det?

Brandt Minst en månad.

Konstantin Vi har alltså en månad kvar att leva. Vi har en månad på oss att försvara våra liv, men under en månad kan mycket hända. Domedagskanonen kan spricka, och det kan komma fler krigsskepp från Genua och Venedig. Antag att vi håller ut denna månad. Hur stora är våra chanser då att rida ut stormen?

Brandt Turkarna har 300 skepp som belägrar Konstantinopel från Marmarasjön. Konstantinopel är en ensam ö i ett hav av turkar. Allt beror av om vi får hjälp utifrån, men det behövs massiv hjälp i så fall. Om vi ej får denna hjälp skulle vår enda räddning kunna vara det faktum att många kristna kämpar under sultanen och att även ett turkiskt fredsparti kämpar mot sultanen. Om turkarnas bulgarer, serber och makedonier sviker dem och om oppositionen får makt över sultanen har vi en chans.

Konstantin Jag tackar dig, Johann Brandt, för att du inte ger saken förlorad.

Brandt Förlorad är den ändå.

Konstantin Hur så?

Brandt Vi skall alla dö.

Konstantin Förvisso, vi skall alla dö med ära eller utan, och då är det bättre att dö med än utan.

Brandt Därför finns jag kvar i Konstantinopel.

Konstantin Rätt så, du gode tjänare, fortsätt med det! Vi är tacksamma för ditt klara förstånd och matematiska snille.

Brandt (böjer sig) Jag står till er tjänst så länge jag behövs.

Konstantin Varje man är ovärderlig, och ni är en av oss.

Gennadios (osynlig, ropar med hög röst någonstans bakifrån) Då är jag också ovärderlig!

Konstantin (tveklöst, med lika hög röst) Ja, vem du än är!

Isidor Frambesvärj inte djävulen, ers majestät.

Konstantin Det finns ingen djävul. Det finns bara Gud.

Gennadios (träder fram) Det menar jag också.

Konstantin Är det du, din gamla olyckskorp.

Gennadios Ja, men jag är grek och måste ha minst samma talan som tysken där.

Konstantin Säg bara inte någonting dumt.

Gennadios Gud talar genom mig! Jag är helig! Och sannerligen, sannerligen säger jag dig, konung, att Gud redan har överlämnat staden i turkarnas händer. Du har ingen rätt att försvara den med våld. Öppna portarna och släpp in turkarna! Varje förrädare är en välgörare!

Konstantin Tig, din hund.

Isidor Han är förryckt. Han vet inte vad han säger.

Gennadios Gud vet vad jag säger, ty mina tankar är Guds tankar! Gud själv talar genom mig! Det är en Gudi behaglig gärning att tillgripa vilka medel som helst bara för att bekämpa Satans egen påvemakt och västerlandets barbari och imperialistiska utsugningspolitik! Skänk Konstantinopel åt turkarna, och ni räddar staden! Ju hårdare och ju längre ni försvarar staden, desto grymmare kommer Guds straffdom att drabba er!

Konstantin Nu håller du käften, din rabiata idiot!

Gennadios Du kallade mig för hund, du narrpåve till marionett i hedendomens händer. Om jag är en hund så är du en åsna.

Isidor Majestätsbrott!

Konstantin Håll! Munken är galen och menar ingenting ont. Inte ett hår skall krökas på hans huvud. Må man besinna att han är galen och lämna honom i fred.

Giustiniani (*försiktigt*) Ers majestät, det har siktats skepp på Marmarasjön.

Konstantin Javisst. Det är inte så konstigt. Hela världen dräller av turkiska galärer.

Giustiniani Herre, dessa skepp är västerländska.

Konstantin (*tittar förbluffad på honom*) Menar du att hjälp skulle vara på väg?

Notaras Han talar riktigt, konung. Det är fyra genuesiska fartyg. De har tydligen ridit gatlopp genom Hellesponten, för de har en armada av turkiska galärer efter sig.

Giustiniani Men skeppen är stora och har god vind. Galärerna har fåfängt försökt kapa dem.

Konstantin Fyra genuesiska skepp, säger du?

Notaras Ja, fullt beväpnade.

Konstantin Bara fyra?

Notaras Ja, än så länge.

Konstantin Ingen större flotta?

Notaras Nej. (*försiktigt*) Men den kanske kommer.

Konstantin Det får vi veta när kaptenerna kommer i land. Måtte de för Guds skull ha sett någon flotta på Egeiska havet eller ha goda nyheter med sig från Italien!

Giustiniani Är ni inte glad åt fyra nya fullt beväpnade fartyg från Genua, ers majestät?

Konstantin (*trött*) De kommer ett halvår för sent. De kommer bara med last som betalades för mer än ett år sen. Jag vet vad det är för fartyg. De har kommit hit bara för att göra pengar, och med sin last blir de förvisso rika, men deras hjälp är inte mycket värd.

Notaras Jag går ut och tar emot deras kaptener. (*går*)

Konstantin Ja, gör det, gode Megadux Notaras. Ta väl hand om dem. De har trots allt tagit sig igenom ett turkiskt gatlopp.

Giustiniani Jag beklagar, ers majestät, att detta tillskott inte glädde er mera. Men vi får hoppas att det blott är ett preludium till en större flotta.

Konstantin Det får vi sannerligen hoppas, min tappra överbefälhavare.
(*Notaras återkommer med två kaptener.*)

Här har vi Megadux Notaras med två kaptener. Krutsvärtade och örfilade kommer de direkt ur striden. Var välkomna, tappra kaptener från Genua! Jag hoppas att er resa lönade sig.

kaptan 1 Vi fick lov att överleva för att den skulle löna sig.

kapten 2 Det var ena blodtörstiga turkar ni har här omkring Dardanellerna! Sultanen själv tuggade blodig fradga av raseri när vi kom undan.

Konstantin Ni är hjärtligt välkomna och skall bli väl omhändertagna.

Giustiniani Vi förmodar att ni endast är de första tappra av den länge väntade tappra hjälparmada från Europa.

kapten 1 (till sin kollega) Vilken armada?

kapten 2 (till sin kollega) Har du sett någon armada?

kapten 1 Nej. Har du?

kapten 2 Nej.

kapten 1 (till Giustiniani) Vi har inte sett någon armada.

Giustiniani Men ni måste väl ha hört talas om den åtminstone?

kapten 1 (till sin kollega) Har du hört talas om någon armada?

kapten 2 Nej. Har du?

kapten 1 Inga venetianska galärer? Inga fransmän?

kapten 2 Nej. Har du?

kapten 1 Nej. Inte jag heller.

kapten 2 (till konungen) Vi kom ensamma.

kapten 1 Vi har varken sett eller hört talas om några andra fartyg från väst på vägen.

kapten 2 Vi trodde er hamn skulle vara full av stridbara skepp.

kapten 1 Men vi ser bara ett par tre stycken.

kapten 2 Det är inte mycket till försvar för en stad som Konstantinopel.

Konstantin Påven har lovat oss hjälp.

kapten 1 Påven pratar så mycket.

kapten 2 Han lovar alla hjälp – om han får pengar.

kapten 1 Får han bara pengar först så kommer sedan hjälpen aldrig.

kapten 2 Vi känner vår påve, vi.

Konstantin Ni är åtminstone ärliga genuesare.

kapten 2 Ja, det är vi!

kapten 1 Ärligare än påven.

Giustiniani Tappra landsmän, ni är välkomna att hjälpa oss försvara vår stad.

kapten 1 Vi är inga krigsmän. Vi har kommit hit för att göra pengar.

Giustiniani Men ni slogdes ju mot turkarna?

kapten 2 Det var de som angrep oss. Vi bara försvarade oss.

Giustiniani Då kan ni väl också hjälpa oss att försvara vår stad?

kapten 1 Nej, vi försvarar bara våra fartyg, våra pengar och våra varor.

kapten 2 Vi ligger ju i Pera, och det är neutralt.

Konstantin (till Giustiniani) Där har ni era genuesare.

Notaras Där har ni ert västerland, er påvliga hjälp och er västerländska civilisation, som ni åtagit er att försvara utan hjälp! (*går vredgad därifrån.*)

Konstantin Han är vred. Gå och blidka honom.

Isidor En sådan vrede är svår att blidka, ty den är rättmätig.

kapten 1 Nå, får vi våra pengar eller inte?

kapten 2 Stolta och snarstuckna greker betackar vi oss för, om de ska vara jobbiga och besvärliga. Hellre tar vi då mindre betalt av turkarna.

kapten 1 De förolämpar åtminstone inte affärsmän.

kapten 2 Och de är lätta att ha att göra med, om man inte är dum nog att ligga i krig med dem.

Konstantin Mina herrar, ni befinner er i Grekland, och här råder grekisk gästfrihet utan gränser. Ta då för Guds skull väl hand om dessa båda gästande köpmän från Genua! De blir ju kanske våra sista gäster innan staden faller.

Giustiniani Ers höghet, en spion har kommit tillbaka från en rekognocering bakom linjerna.

Konstantin Vad nytt, spion?

spionen (en trashank, faller på knä) Dagligen kommer det nya frivilliga till sultanen, och de är bara kristna från hela Balkan. De kommer bara för de goda utsikternas skull till plundring. Judiska köpmän gör lysande affärer med att leverera kärror, dragdjur, åsnor och kameler till turkar och kristna som dessa planerar använda till att frakta gods, rikedomar och slavar från Konstantinopel över hela Asien.

Konstantin Dagliga förstärkningar, säger du. Och allt vi får är två feta genuesiska köpmän som kräver betalt för ett års försenad leveranstid. Konstantinopel är fortfarande världens centrum, men hit kommer nu hela världen bara för att ta. Mänsklighetens alla folk församlade runt Konstantinopel är bara flockar av dräglande, väntande gamar.

spionen Men det är inte det värsta.

Konstantin Vad är det värsta?

spionen Sultanen har lyckats med att transportera galärer över berget till det inre av Gyllene Hornet.

Konstantin Vad säger du, människa?

spionen Han kan sedan angripa hela hamnen med galärer inifrån.

Konstantin Det får inte vara sant. Vad säger du om detta, Giustiniani?

Giustiniani Omöjligt. Åsen är för hög.

spionen Omöjligt, säger ni? Titta efter själva då!

Notaras (återkommer) Han talar faktiskt sant. Sultanen har lyckats med vad ingen tidigare ens försökt. Femtio galärer ligger redan och väntar bakom udden redo att anfälla Konstantinopel i ryggen.

Konstantin Är då hela universums alla krafter samlade mot oss? Finns det då ingen hejd mot den universella orättvisan? Ondskan är ett framgångsrikt geni som triumferar såsom allra högst när den glatt lyckas oförskämt med himlastormande gemenhet våldta godheten! Är Gud då död?

Giustiniani Min herre, det är inte tid för känsloutbrott mitt i krigets kriser. Anpassning och handling är nu vad som krävs omedelbart.

Konstantin (lugnar sig) Min trogne marskalk, du har rätt. Säg, vilka fartyg ligger mest i farozonen?

Notaras De venetianska.

Konstantin Vi behöver män från deras fartyg för att bättre bygga upp försvaret nu när även hela hamnen uppenbart är hotad. Låt utrymma tre av deras skepp. Då får vi minst två tusen extra man till murarna.

en kapten Jag protesterar å Venedigs vägnar.

Konstantin Kortsynthet, var inte så förbannat enfaldig.

kaptenen Jag måste protestera. Alla venetianare i Pera och Venedig måste protestera.

Giustiniani Protestera då, din krämare, men gör det kvickt, för sedan är det dags att lyda.

kaptenen Om vi evakuerar våra skepp och för vårt gods i land och turkarna erövrar och blir herrar i Konstantinopel sedan kan vi sedan icke mera rädva vad vi äger.

Notaras Du, venetianare, tar alltså då för givet att Konstantinopel måste falla?

kaptenen Jag tar ingenting för givet, men vi venetianare tar inga risker.

Notaras Detta, konung, är det västerland som lovat hjälpa oss. Du ser på nytt här i ett nötskal i en liten trind kapten den västerländska civilisationen i sin pyrdno.

Konstantin Venetianare, försvinn! Evakuera skeppen!

Notaras Ja, ers majestät.

kaptenen Men....

Konstantin Spelar det dig någon roll, venetianare, om turkarna tar dina varor från ditt skepp direkt, om turkarna förstör ditt skepp och sänker det och struntar blankt i

dina varor, eller om de plundrar staden och tar dina varor när du räddat dem i land?
(*Kaptenen tiger.*)

För bort den arme, snikne, fege venetianaren!
en bibliotekarie (en gammal skinntorr gubbe) Jag måste protestera!

Konstantin Mot vad, du gamle man?

Notaras Mot att vi protesterar mot venetianarna?

bibliotekarien Det är mitt heliga värv att skydda Greklands antika boksamlingar med mitt liv, men venetianarna använder dem för sina brasor!

Konstantin Venedig, icke turkarna, är Greklands och Konstantinopels öde.

en venetiansk militärkapten Det är inte bara vi. Det är lika mycket genuesarna.

Konstantin Giustiniani, använder ni våra boksamlingar som bränsle?

Giustiniani Vi har inget val, ers majestät. Det finns inget annat bränsle så länge belägringen pågår.

Konstantin Då är ni italienare inte bättre än araberna.

venetianaren Det är sant som genuesaren säger. Turkarna har själva kalhuggit alla era stränder och omgivningar, och utan bränsle kan vi inte försvara staden.

Konstantin (förtvivelad) Bränn då hellre ner vår stad än vår litteratur!

Isidor Ta det lugnt, ers majestät. Bränslet räcker. De usla italienarna tog våra handskrifter bara av bekvämlighetsskäl. Böckerna var lätta att få tag i, och bara en gammal man (*visar på bibliotekarien*) kunde försvara dem. Vilken bibliotekarie kan försvara böcker mot våld?

Konstantin Vi och vår stad är denna ensamma gamla bibliotekarie som lämnats utan hjälp av världen att försvara ett anrikt men skyddslöst bibliotek mot turkarnas och arabernas och latinarnas världshelvet av barbari, okunnighet och ondska. (*trött*) Kan ingen komma med någon bättre nyhet någon gång?

(*Tolv skamfilade sjömän inträder.*)

sjöman 1 Jo, vi.

Konstantin (lyfter blicken, förvånad) Ni har kommit tillbaka.

sjöman 1 Ja, alla tolv.

Konstantin Sex greker och sex venetianare skickade vi ut att rekognocera på det Egeiska havet och spana efter västerlandets efterlängta hjälpflootta. Och ni har kommit tillbaka! Vi trodde aldrig vi skulle få se er mera.

sjömannen Det trodde inte heller vi.

Konstantin Vad hände?

sjömannen Vi kryssade i veckor omkring på det Egeiska havet. Till slut tänkte vi att vi varit ute för länge. Då trodde vi nästan att det redan var förbi med Konstantinopel. Då ville somliga av oss fortsätta ut och västerut hellre än att bli tagna av turkarna på väg tillbaka. Vi kunde inte enas.

Konstantin Men här är ni likväl alla tolv tillbaka.

sjömannen Ja. Vi röstade om saken, och alla tolv röstade för att återvända. (*ler*) Vi klarade oss till och med genom det turkiska gatloppet.

Konstantin Och flottan?

Giustiniani Såg ni någon hjälpflootta?

Notaras Något enda västerländskt fartyg?

sjömannen (sänker blicken) Ingenting. Ingen regering i världen har lagt ut en enda åra för att komma oss till hjälp.

Konstantin Likväl har ni alla tolv kommit helbrägda tillbaka, greker och venetianare. Detta hedrar framför allt er, venetianare. Ni har kommit tillbaka för att dö med oss. Denna enda goda nyhet för dagen tackar vi er för.

sjömannen Ingenting att tacka för. Vi måste ju fullborda vårt uppdrag och åtminstone avlägga rapport.

Giustiniani Heder åt venetianarna! Där ser ni, greker! Även italienare kan vara hedersknyfflar ibland! Vi är inte alla nedriga förrädare och fega egoister till krämare! Även jag stannar och slåss för er tills jag dör!

alla italienare i kyrkan Vi också!
spridda röster Leve Giustiniani!

Heja Italien!

Inte hela världen sviker Konstantinopel!

Än finns det hopp för mänskligheten!

Konstantinopel skall överleva!

Åt fanders med turkarna!

Konstantin Jag tackar er, italienare. Förvisso skall Konstantinopel överleva, även om vi inte gör det. Förvisso skall Konstantinopel överleva även om det faller. Förvisso skall vi alla som finns i denna stad göra vårt yttersta för hennes försvar. Även om hela världen svek oss skall ingen kunna säga, att vi som fanns på plats svek henne. Och vilken ära om vi skulle lyckas rädda henne! Desto större ära åt oss, greker, venetianare och genuesare i så fall!

alla Hurra! Leve vår kejsare! Leve Konstantinopel!

Konstantin Hur var det nu med vårt Te Deum, kardinal?

Isidor Kören, prästen och musikanterna bara väntar på att få sätta i gång.

Konstantin Så skall det låta! Låt Guds musik få överrösta turkars och muhammedaners blodtörstiga skrin! Låt den rena fredsmusiken få överrösta det skriande våldet!

(*Några turkar inträder.*)

Isidor Ers majestät, vi har fått sällskap.

Konstantin Jag ser det. De kommer nästan som inbjudna. Kommer ni till kristen gudstjänst, turkar? I så fall är ni välkomna.

Ismail Hamza Vi kommer som särskilda fredssändebud från sultanen.

Konstantin Den som kommer med fred är alltid välkommen. Det har turkar aldrig gjort hittills.

Hamza Ni kristna behagar missförstå oss orientaler. Vi turkar har alltid enbart kommit med fred.

Konstantin Ni behagar skämta, men vi har svårt för att ta dubbelmoral som ett skämt. Om ni kommer med fred, varför häver ni då inte belägringen, upphör med ert utplåningskrig mot oss och går hem till Asien?

Hamza Det är just precis vad vi helst vill göra. Men vi tänkte ge er en chans först.

Konstantin (till Isidor) Han driver med oss. Han är här bara för att förolämpa oss.

Isidor Det skadar inte att höra på honom och sedan låta honom gå.

Konstantin Nej, skadan är redan skedd. Han har utspionerat hela staden och kunnat förvissa sig om vårt nödläge. Och som diplomat har han immunitet. Vi måste låta honom gå tillbaka till de sina.

Hamza Mina vänner, ni har ingen chans. Det är lika bra att ni medger det. Ni har ingen mat i staden, och era murar är redan sönderskjutna. Det är bara för er att ge er. Men den store sultanen i sin himmelska nåd vill ge er en chans till fritt återtåg. Han vill gärna skona er oskyldiga befolkning från en blodig stormning och total plundring av staden.

Konstantin Det är bara för honom att låta bli.

Hamza Vad sultanen har påbörjat måste han slutföra. Istanbul kommer att falla i hans händer. Ingenting kan längre förändra den saken. Ni har inte fått någon hjälp från väst och är helt försvarslösa. Ingenting kan hjälpa er. I sin gränslösa nåd erbjuder därför sultanen dig, Konstantin, fritt återtåg till Morea som vasallstat under honom, som han väl skall befästa för dig mot västerlandets barbarer. Därigenom förblir Grekland fritt och suveränt som stat, och dessutom skonas denna anrika

gamla stad från förstörelse. Historien skall inte kunna säga att sultanen inte gav bysantinerna en chans.

Frantzes (träder fram) Säg som det är, herr ambassadör. Du har inte sagt hela sanningen. Sultanen är inte det minsta intresserad av att skona Konstantinopel, och när han fått staden i sina händer plundrar han den ändå och förvandlar alla dess kyrkor och särskilt denna till moskéer. Men han måste göra en nedlåtande gest för det turkiska fredspartiets skull, som aldrig ville vara med om en belägring av Konstantinopel och som alltid önskat störta sultanen. Han flirtar med sin egen opposition genom denna gest. Det är allt. Vi betyder ingenting, och vi blir offrade hur mycket vi än kryper för er. Du säger ju själv att ni turkar betraktar oss som redan förlorade.

Notaras Stackars turk, tror du verkligen att vi greker är så dumma så vi frivilligt skulle placera våra huvuden på era stupstockar utan motstånd?

Giustiniani Du säger att Konstantinopel inte fått någon hjälp från väst. Vad är då jag och mina genuesare och venetianare? Vi är inte många, men vi har åtminstone blod i oss och ingen feighet. Du vill upprätta en grekisk stat som buffert för er turkar mot västerlandets barbarer, säger du. Vi är några få västerländska barbarer här som försvarar denna stad mot en asiatisk övermakt på hundra tusen man, som bara har kommit hit för att ta staden och plundra den emedan de vill ha den.

Hamza Högfärdiga latinare, Gud har så beslutat. Gud har givit Istanbul åt islam.

Konstantin Min vän, ni är ett barbarfolk utan kultur, utan litteratur, utan alfabet och utan hyfs. Ni lever bara på er grymhet. Vi har två årtusenden av kultur, litteratur och traditioner bakom oss, och denna stad har vi byggt med våra egna händer. Den grundades av greker för två tusen år sedan, och den har alltid varit grekisk. Om din Gud nu kommer och tar vår stad ifrån oss och skänker den åt er illiterata barbarer så är din Gud och islams Gud och allt vad han och islam går för bara en enda stor orättvisa, hädelse och bluff.

Hamza Häda inte mot profeten och Allah!

Konstantin (lugnt) Du talar som om du redan ägde denna stad. Låt mig påminna dig om att du är gäst i ett kristet hus och till och med i ett kristet tempel. Sannerligen säger jag dig, och det kan du hälsa din sultan och hela ditt islam, att om ni tager denna stad ifrån oss i Guds namn så är Gud död moraliskt. Det finns i så fall ingen Gud, har aldrig funnits någon och kommer aldrig att finnas någon. Ordet Gud är i så fall bara tomhet, bluff och bedrägeri med alla religioner som byggts upp omkring det hur monoteistiska de än är.

Isidor Betänk vad ni säger, ers majestät.

Konstantin Det har jag gjort så länge sultan Muhammed velat ta vår stad med våld för sin egen maktlystnads skull. Sannerligen säger jag er alla, att i denna helgedom skall ingen kristen gudstjänst firas så länge turkar hotar denna stad och tror att Gud har givit den åt dem. Om Gud tillåter en våldtäkt på Konstantinopel så finns det ingen Gud.

(Alla är något konfunderade och pinsamt berörda.)

Hamza Du talar som det anstår en otrogen konung för en otrogen stad. Hedningar är ni, och hedningar har ni alltid varit, och det är på tiden att vi äntligen stormar detta hednanäste och utrensar all dess hedendom för alltid, så sant som Allah lever! *(spottar på golvet.)* Det är vad ni är värda, usla kristna! Förakt och ingenting annat! *(går med sina turkar.)*

Giustiniani (efter en stund) Vad sägs om det?

Isidor (till konungen) Så det blir ingen gudstjänst?

Konstantin Nej, det blir ingen gudstjänst. Möjligen när turkarna och islam släpper Konstantinopel, men när blir det?

bibliotekarien Kanske om tusen år.

Konstantin Ja, kanske.

Giustiniani Varför just om tusen år, herr bibliotekarie?
bibliotekarien Det brukar alltid ta tid för historien att komma över och lära sig något av och korrigera sina misstag.
Konstantin Om den någonsin gör det.
Notaras Ni verkar uppgiven, ers majestät.
Konstantin Är det så konstigt? Gud är ju död.
(*Kanonerna börjar mullra för fullt utanför. Församlingen börjar upplösas. Stämningen är allmän total resignation.*)

(Göteborg 5.12.1991)

Epilog.

Konstantinopel, som försvarades av 5000 greker och 5000 italienare mot en armé om kanske 250,000 turkar, serber och bulgarer, stormades och intogs den 29 maj 1453 efter 53 dagars belägring, men den avgörande faktorn vid Konstantinopels fall var janitsjarernas insatser, de specialdrillade elitsoldater som turkarna fostrat till de mest fanatiska muslimer av bortrövade och förslavade kristna barn. Den siste bysantinske monarken Konstantin XI stupade i stormningen iklädd en vanlig soldats rustning, medan den genuesiske överbefälhavaren Giustiniani lyckades fly svårt sårad jämte några venetianska befälhavare med de fartyg som alla lyckades lämna staden efter dess fall utan att antastas av turkarna. Megadux Lukas Notaras, däremot, den grekiske amiralen, överlevde stormningen blott för att följande dag jämte samtliga ledande grekiska män halshuggas offentligt. Plundringen pågick i tre dagar, och sultan Muhammed II genomförde en systematisk utplåning av hela den grekiska aristokratin för att därpå inleda den turkiska staden Istanbuls storhetstid jämte det turkiska imperiets, som visade tolerans inte bara mot judar, som i Turkiet tillerkändes fulla medborgerliga rättigheter, vilket inte förekom någon annanstans i världen, utan även mot den ortodoxa kyrkan, vars förste överhuvud under den turkiska regimen blev munken Gennadios.

Slut.